

Македонски информативен центар за животна
средина

ИЗВЕШТАЈ ЗА РАБОТА НА СЕКТОРОТ ЗА 2024 ГОДИНА

Скопје, јануари 2025

СЕКТОР – МАКЕДОНСКИ ИНФОРМАТИВЕН ЦЕНТАР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Македонскиот информативен центар за животна средина – МИЦЖС е сектор во рамките на Министерството за животна средина и просторно планирање.

Информациите за животната средина се почетна точка за секоја активност во сферата на животната средина (на пр. информации за степенот на загадувањето, за изворите на финансии насочени кон заштита на животната средина или за активностите на организациите кои се активни на полето на заштита на животната средина). За таа цел за да добро се управува со процесот на прибирање, обработка, доставување и распространување на информациите за животната средина, МЖСПП го основа Македонскиот информативен центар за животна средина-МИЦЖС во април 1998 г.

Согласно законската регулатива центарот ги собира сите информации за состојбата со животната средина, од саомониторингот на разни институции и други извори како и од сопствениот мониторинг, и ги прави достапни на јавноста преку својот електронски информативен систем (преку WEB страната на МЖСПП), како и преку соодветни информативни материјали: брошури, извештаи и слично. МИЦЖС на тој начин обезбедува централна архива на податоци за сите медиуми во животната средина, а кои можат да ги користат сите заинтересирани кои работат на проблематиката за заштита на животната средина во Република Северна Македонија.

Основна функција на МИЦЖС е да обезбедува релевантни и правилно обработени (систематизирани и стандардизирани), сеопфатни, прецизни, транспарентни и јавно достапни информации за состојбата, квалитетот и трендовите во сите сегменти на животната средина (вода, воздух, бучава, почва, отпад).

Како други позначајни функции на МИЦЖС можат да се напоменат:

- Употреба и канализирање на податоци од други информативни центри и статистички системи: географски, топографски, популациски, економски и др.
- Собирање податоци од разновидна природа, како поддршка за главната активност
- Собирање, систематизација, анализа, обработка и презентација на специфични информации за состојбата, квалитетот и трендовите во животната средина (видови, параметри за следење, извори, доставувачи, формати, методологии за проценка на квалитетот, опрема, хардвер, софтвер, бази на податоци, системска структура, безбедност и др.).

МИЦЖС е исто така одговорен за спроведувањето на ИТ стратегијата, обезбедувањето техничка поддршка и одржување на системот.

Покрај тоа МИЦЖС е активно вклучен и во соработката со останатите ресорни органи на државната управа и другите партнери кои како една од своите цели ја имаат и заштитата на животната средина.

МИЦЖС зема активно учество во работните групи од проектните активности кои се спроведуваат во Министерството, и во работните групи за реализација на Националната програма за усвојување на правото на Европската Унија.

Работата на Македонскиот информативен центар за животна средина се реализира преку четири одделенија:

1. Одделението за мониторинг на квалитет на амбиентен воздух

управува со Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух (ДАМСКАВ).

ДАМСКАВ се состои од 21 автоматски фиксни и една мобилна мониторинг станица за квалитет на амбиентен воздух. Фиксните мониторинг станици се поставени во следните градови: пет во Скопје (Карпош, Центар, Ректорат, Лисиче и Гази Баба), две во Битола, по една во Кичево, Велес, Куманово, Кочани, Тетово, Кавадарци, с. Лазарополе, Струмица, Гостивар, Гевгелија, Прилеп, Берово и Охрид. Во рамките на ДАМСКАВ функционираат и семплери за следење на суспендирани честички со големина до 2.5 и 10 микрометри и калибрациона лабораторија.

Основните задачи на одделението се секојдневно следење на податоците добиени од Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух и нивна валидација и верификација; редовно одржување и сервисирање на станиците и семплерите, промена на филтри, промена на делови, мануелна калибрација на инструментите во станиците и друго.

Во одделението се врши калибрација на анализаторите од мониторинг станиците со цел добивање на веродостојни податоци за квалитет на воздух и калибрација на референтните анализатори од калибрационата лабораторија со помош на статичен инјекционен систем за калибрација.

Во рамките на одделението се врши мерење и подготовка на пробите од семплерите и подготовка на пробите за хемиска анализа со цел одредување на составот на суспендираните честички и обработка и анализа на добиените податоци. Одделението ги изготвува информациите за состојбата со мониторингот и квалитетот на воздухот. Исто така, подготвува дневен и месечен извештај за квалитетот на воздухот во државата, согласно податоците добиени од ДАМСКАВ. Одделението доставува известување во случај кога ќе забележи надминување на граничните вредности и праговите за алармирање на поедини загадувачки супстанции.

Подетални информации во врска со ДАМСКАВ како и состојбата со квалитетот на воздухот во реално време може да најдете на следниов линк: <http://air.moepp.gov.mk/>

2. Одделението за аналитика и управување

Врши работи и задачи во врска со собирање, обработка, анализа, прикажување и известување на податоците и информациите од медиумите и областите на животната средина. Изготвува годишни, четири годишни и тематски извештаи за состојбата и трендовите во животната средина и изготвува тематски карти со геоориентирани податоци. Одделението ги координира активностите за соработка на Министерството со Европската агенција за животна средина (ЕЕА) и доставување на податоци и информации до другите меѓународни организации, мрежи и конвенции согласно обврските кои произлегуваат од законската легислатива и меѓународните договори. Исто така, одделението го изготвува, применува и проширува националниот сет на индикатори, и ги координира активностите за формирање на работни групи за сите поглавја. Одделението доставува и обработува податоци и информации за статистичка база и статистички годишник и за потребите на други органи и организации во земјата.

3. Одделението за катастри и моделирање

врши работи и задачи во врска со подготовка и одржување на катастрите за медиумите на животната средина како дел од централната база на податоци. За таа цел, во одделението, се вршат и координираат активностите околу формирање на прашалници за поедини области, нивно дистрибуирање и собирање до загадувачите, обработување на податоците и нивно редовно внесување одделно во поедини катастри во централната база на податоци, како и соработка со сите релевантни институции коишто имаат податоци од областа на животната средина. Моделирање е воспоставено само во областа на воздухот, поточно воспоставени се два локални дисперزيونи модели за стационарни и мобилни извори на загадување и преземање на податоци од регионален прогностички модел од дедициран сервер на Финскиот метеоролошки институт кој ги споделува податоците со нашето Министерство.

Исто така воспоставен е COPERT модел за пресметување на емисии од мобилни извори на загадување – TIER 3.

Во одделението развиени се и капацитети за користење на рецепторни модели за одредување на извори на загадување во фракции на РМ честички.

4. Одделението за информатичка технологија

врши работи и задачи во врска со обезбедување ИТ сервиси за сите вработени во МЖСПП, одржување на информатичката инфраструктура на МЖСПП и, одржување на e-mail сервис за МЖСПП, обезбедување LAN и WAN сервиси за МЖСПП, администрирање на информационите системи за квалитет на воздух, за вода за природа, за отпад, администрирање на web апликативните решенија во Министерството, обезбедување конекција помеѓу различните локации на МЖСПП, обезбедување и одржување пристап до Интернет, обезбедување firewall заштита на мрежата, централизирана заштита од компјутерски вируси, инсталирање и конфигурирање на новонабавена опрема, едитирање и ажурирање на содржините на web порталот на МЖСПП, редовен мониторинг на официјалната e-mail адреса на МЖСПП, техничка подготовка (desktop publishing) на брошури и извештаи од обработени податоци од животната средина.

ПРОЕКТИ

I. Проект за Развој на мониторинг на животната средина и информативен систем за животна средина IPA2 EuropeAid/139107/IN/SER/MK

Национален информативен систем за животна средина (НИСЖС) претставува електронски систем за собирање и управување на податоци за животната средина кој треба да обезбеди оптимизиран проток на податоците помеѓу релевантните институции и интегрирање на сите расположиви сетови на податоци во една функционална целина.

Главната цел на проектот е да се подобри начинот на прибирање на податоците за животната средина, мониторингот, управувањето со податоците и известувањето, како и зајакнување на капацитетите за мониторинг, собирање на податоци, управување со податоци и известување преку воспоставување на национален информативен систем за животна средина и мониторинг на животната средина.

Согласно динамиката на извршување на проектните активности, проектот оперативно е завршен т.е. доставени се сите резултати, додека административно проектот сеуште е во постапка на одобрување.

II. EU4Green „Поддршка во имплементација на Зелената агенда за Западен Балкан“

Проектот е регионален и ќе се имплементира во период 2022-2025 година, од страна на Агенцијата за животна средина Австрија. Во проектот се вклучени следните земји: Северна Македонија, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Албанија и Косово.

Целта на проектот е да ги поддржи земјите од Западен Балкан во имплементацијата на Зелената агенда, во позеленувањето на нивните економии во консултација со сите релевантни партнери и во зајакнувањето на мониторингот и известувањето. Акцентот е ставен на:

- Декарбонизација: клима, енергија, мобилност
- Намалување на загадувањето: воздух, вода и почва
- Биодиверзитет: заштита и реставрација на екосистемите
- Циркуларна економија
- Одржливо земјоделство и производство на храна.

Во делот за воздух планирани се следните активности:

- Организација на работилници и изработка на упатства за изработка на планови за квалитет на воздух со особен акцент на намалување на емисиите од домашното затоплување и горењето на земјоделскиот отпад
- Развој на план за воспоставување систем за следење на влијанијата врз екосистемот согласно NEC директивата

- Развој на план и препораки за воспоставување на Национална референтна лабораторија за квалитет на воздух
- Дефинирање на обврските за редукција на емсиите во воздухот согласно NEC директивата и Гетеборшкиот протокол.

Во текот на 2024 година се реализирани следните активности:

- Изработени се упатства за изработка на планови за квалитет на воздух како и упатства на намалување на емисиите од домашното затоплување и горењето на земјоделскиот отпад
- Подготвен е драфт план за воспоставување систем за следење на влијанијата врз екосистемот согласно NEC директивата
- Подготвен е план и препораки за воспоставување на Национална референтна лабораторија за квалитет на воздух
- Дефинирани се обврските за редукција на емсиите во воздухот согласно NEC директивата и Гетеборшкиот протокол по параметар за секоја држава земајќи го предвид прекуграничниот пренос на аерозагадувањето помеѓу земјите од Западен Балкан
- Регионална работилница за управување со квалитет на воздух, планови, моделирање, емисии од затоплување во домаќинствата и согорување на отпад во период 31.01-1.02.2024 година во Сараево, Босна и Херцеговина;
- Интерлабораториска компарација со инструменти за мерење на квалитет на воздух во период 1-4 октомври 2024 година во Виена, Австрија.

III. Регионален проект за јакнење на капацитетите на земјите од Западен Балкан за ефикасно исполнување на барањата од страна на Европската агенција за животна средина, 2023-2025

- Понатамошна интеграција на земјите од Западен Балкан во работата на ЕЕА и EIONET мрежата, со фокус и на обврските за известување со податоци во рамки на приоритетниот проток на податоци.
- Поддршка за земјите од Западен Балкан за постигнување на техничка подготвеност за членство во Европската агенција за животна средина – ЕЕА.
- Јакнење на капацитетите на земјите од Западен Балкан за имплементација на Зелената агенда за Западен Балкан и стратегијата на ЕЕА 2021-2030.

Тематски активности во рамки на Проектот:

Квалитет на воздух – во 2024 се инсталираше Raven 3 нова верзија на алатката за известување за квалитет на воздух

Циркуларна економија, реализирани се следните активности:

- Понатамошни истражување на потребите и можностите за циркуларна економија во земјите од Западен Балкан.
- Направени се интервјуа и споделени се барања до земјите со цел прибирање на информации за состојбата и потребите во земјите од Западен Балкан, со цел да се планираат соодветни работилници во наредниот период.
- Изготвени се прирачници за можностите за циркулаторна економија и дадени се примери за истата од земјите од Европската Унија.
- Одржани е планираната работилница за јакнење на капацитетите во однос на циркуларната економија заедно со експерти од ЕЕА и учесници од земјите од Западен Балкан..

Контаминација на почва

Одржани се онлајн и во живо работилници за запознавање со состојбата со контаминирани локалитети во земјите од Западен Балкан, како и со можностите за нивно следење и развивање на Регистар и Индикатор. Договорена е соработка за изготвување на регистар на контаминирани локалитети со податоци бројот, локацијата, називот, дејноста која што се извршува на можни контаминирани локалитети.

Биодиверзитет – Тематските активности за Биодиверзитет се сеуште во подготовка и нема конкретна најава.

SOER 2025 – По завршување на подготовките и обуките за учество во изработката на SOER 2025 извештајот, МИЦЖС започна со ажурирање на индикаторите кои се користат во SOER извештајот и националните тематски експерти започнаа со изработката на поединечните таканаречени проценки (assessments) како дел од националниот придонес кон овој извештај. До Европската агенција за животна средина е навремено доставен и вториот драфт од националниот придонес и се очекува ревизија и дополнителни активности за унапредување на материјалите.

Води – Тематските активности за Води се сеуште во подготовка и нема конкретна најава.

Почва - Тематските активности за Почва се сеуште во подготовка и нема конкретна најава.

IV. Проектот „Поддршка на Македонија во пристапувањето кон ЕУ во областа на животната средина 2019-2023“

Проектот се спроведува во соработка со Шведската агенција за животна средина (SEPA), а е финансиран од Шведската Меѓународна Развојна Агенција (SIDA - Swedish International Development Cooperation Agency).

Времетраење на проектот 2019 - 2023 година.

Проектот се состои од 3 компоненти:

- Компонента 1: Заштита на природа

- Компонента 2: Квалитет на воздух
- Компонента 3: Скрининг процес за преговори

Во рамките на компонентата за воздух во тек на 2024 година се продолжи со активности за спроведување на кампања за подигнување на јавната свест за справување со аерозагадувањето. Информативната кампања за квалитетот на воздухот се фокусира на согорувањето на дрвото и неговата поврзаност со квалитетот на воздухот. Се продолжи со Кампањата на социјалните медиуми на Facebook и Instagram до 01.04.2024 година, односно до завршување на грејната сезона.

V. Регионален проект за подобрување на квалитет на воздух во Западен Балкан

Проектот е финансиран од Шведска, а се спроведува од страна на Шведската агенција за животна средина, Шведскиот хидрометеоролошки институт и УНИЦЕФ. Во проектот се вклучени следните земји: Северна Македонија, Босна и Херцеговина, Србија, Црна Гора, Албанија и Косово.

Времетраење на проектот:

- почетна фаза: август 2022-февруари 2023 година
- фаза на имплементација: март 2023 - јули 2024 година.

Главна цел на проектот: подобро исполнување на барањата на ЕУ за квалитетот на воздухот во Поглавје 27, односно:

- Зголемен капацитет за обработка на податоците за емисиите
- Зголемен капацитет за насоки кон ЕЛС
- Зголемена јавна достапност на податоците за квалитет на воздух
- Воспоставен регионален дијалог за достапност, стекнување и користење на податоци за квалитет на воздух.

Во текот на оваа година се реализираа следните активности:

- Редовна комуникација со експертите и обезбедување на податоци за изворите на емисии, за алатката за емисии во воздух
- изработка на каталог на мерки за намалување на загадувањето на воздухот
- изработка на упатства за општините за развој, имплементација и следење на плановите за квалитет на воздухот.
- развивање на посебен дел на постоечкиот портал за квалитет на воздух со цел давање на соодветни насоки на локалните самоуправи согласно законските обврски од областа на воздухот
- Регионален состанок за управување со квалитетот на воздухот, 29-30 Мај 2024 година во Драч, Албанија.

VI. Проект „ЕУ за чист воздух“ – ИПАЗ

Проектот со буџет од 10 милиони евра е финансиран од ИПАЗ програмата. Проектот го спроведува УНОПС.

Главната цел на проектот е да се подобри квалитетот на воздухот во големите градови во Северна Македонија. Во рамките на проектот се планирани следните активности:

- промена на системите за греење на јавните згради во четири општини (Скопје, Битола, Тетово и Велес)
- набавка на еколошки автобуси за поддршка на јавниот превоз во Скопје
- засадување на зелен појас во четирите општини и
- изработка на студија за проширување на парното греење во Скопје и поддршка за поставување на две или три станици за мониторинг на квалитетот на воздухот.

Во текот на 2024 година се реализираа следните активности:

- изработена е детална техничка проценка на јавните објекти во тесна соработка со претставниците на општините, со цел да се ажурира листата на јавни објекти подготвена претходно од страна на експерти ангажирани од страна на Делегацијата на ЕУ. Активности за промена на системите за греење се започнати, а во финална фаза е замената на системот на греење во Средното стручно училиште Наце Буѓони и Ученичкиот дом Проф. Мијалковиќ во Куманово.
- Во јануари 2024 година склучен е договор за набавка на 6 еколошки автобуси (CNG) за поддршка на јавниот превоз во Скопје и истите се испорачани во ноември 2024 година.
- Во август 2024 година е склучен договор за набавка на 6.000 садници и истите се засадени во Скопје, Тетово, Битола и Куманово на локации одредени со претставниците на локалните самоуправи.
- Објавен е тендер за изработка на Физибилити студијата за проширување на топловодната мрежа во Скопје.
- изработена е техничка спецификација за набавка на опрема за мониторинг на квалитет на воздух (инструменти за мерење на ВТХ, микроаналитичка вага и ICP MS – инструмент за одредување на концентрации на тешки метали во воздух).

VII. Регионален проект за квалитет на воздух, “Управување на квалитетот на воздухот за селектирани прагови во Западен Балкан” во рамките на Регионалната програма за техничка поддршка на Светска банка

Во проектот се вклучени Македонија, Косово и Босна и Херцеговина. Главни активности во проектот се:

- Поддршка на ЕЛС во примена на модели за утврдување на ефективност на мерките наведени во Плановите за квалитет на воздух и подготовка на акциски планови за спроведување на мерките во секторот Енергетика
- Анализа и подобрување на Програмите за субвенции на локално и централно ниво
- Подготовка на детална функционална анализа на МЖСПП и останатите релевантни институции за управување со квалитетот на воздухот согласно барањата наведени во директивите за воздух.
- Обуки за зајакнување и капацитетите на централно и локално ниво во областа на управување на квалитетот на воздухот

Во текот на 2024 година се подготвија следните документи:

- Институционална и функционална анализа за управување со квалитетот на воздухот во Северна Македонија, 2023-2024 год
- Оценка на квалитетот на воздухот во Битола, Кичево и Кочани, 2023-2024 год

Во организација на Светска банка се одржа конференција за квалитет на воздух во х. Мериот на 18 декември 2024 година, на која беа поканети сите релевантни институции на локално и централно ниво.

VIII. Проект „Справување со загадувањето на воздухот“, финансиран од СИДА, а имплементиран од УНДП

Во декември 2022 година започна проектот Справување со загадувањето на воздухот. Активностите предвидени во проектот ќе се спроведуваат во следните пет општини: Куманово, Струга, Струмица, Гостивар и Кавадарци.

Целта на проектот е да ги идентификува изворите на загадување на воздухот, да предложи соодветни мерки за решавање на проблемите со загадувањето на воздухот, како и да ја подигне јавната свест и да поттикне промена на однесувањето на граѓаните на оваа тема.

Проектот е поделен на четири главни компоненти:

- Следење на квалитетот на воздухот во пет општини и моделирање на изворите на загадување на воздухот;
- Зајакнување на капацитетите за управување со квалитетот на воздухот на локално ниво;

- Демонстрација на приоритетни мерки кои се однесуваат на причините за загадувањето
- Јавната свест и споделување знаење

Проектот е дел од една пошироката Програмска рамка договорена помеѓу Шведска и УНДП, која вклучува два проекти - проектот за “Справување со загадувањето на воздухот” и проектот “Градење на општинските капацитети за имплементација на проекти (фаза 2)”, кој пак е имплементиран во партнерство со Министерството за локална самоуправа и Бирото за регионален развој.

Проектот е со времетраење од три и пол години. Проектот е финансиран од СИДА, а имплементиран од УНДП.

Во текот на 2024 година се реализираа следните активности:

- Завршено е следењето на квалитетот на воздухот во пет општини со времетраење од 1 година во период март 2023 до април 2024 година и направено е моделирање за утврдување на изворите на загадување на воздухот;
- Презентација на резултатите од истражувањето на изворите на загадување на воздухот во петте општини, на 14 октомври 2024 година;
- Спроведени се обуки за зајакнување на капацитетите за управување со квалитетот на воздухот на локално ниво;
 - Тренингот на тема „Едукација за специјални случаи на аерозагадување” се одржа на 16.02.2024 година во просториите на Државен Инспекторат за животна средина
 - Тренингот на тема: „Урбанистичко планирање и заштита на животна средина” се одржа на 14.03.2024 година во Општина Струга
 - Тренинг за Добри практики за подобрување на квалитетот на воздух од Македонија, регионот и Европа, се одржа на 26.03.2024, во Скопје
- Започнати активности за подобрување на локалните плановите за квалитет на воздух и изработката на нов План за струмица и дефинирање на приоритетни мерки кои ќе се имплементираат во рамките на проектот кофинасирани од ЕЛС;
- Подигнување на Јавната свест и споделување знаење се спроведува преку организација на форуми во секоја од наведените општини.

IX. Проект „Поддршка за имплементација на директивите за квалитет на воздух и хоризонтална легислатива“, ИПА 2 програмата на Европската Унија.

Проектот започна во ноември 2024 година:

Во рамките на проектот се планира: докомплетирање на законската легислатива за воздух, односно подготовка на нов закон за квалитет на амбиентен воздух и повеќе подзаконски акти, подготовка на планови за имплементација на директивите за квалитет на воздух, подготовка на национални плански документи за заштита на амбиентниот воздух и извештаи за стратедиска оценка за нивното влијание врз животната средина, подготовка и спроведување на план за мониторинг на тешки метали, VOCs и PAHs, и воспоставување на зони и агломерации за овие супстанции, подготовка на извештај за оценка на квалитет на воздух и извештај за оценка на влијанието на природните извори врз квалитетот на воздухот. Спроведена е постапка на евалуација на тендер за скратен список на понудувачи.

Досега се спроведени следните активности:

- Одржан е почетен состанок;
- Подготвен е и дадени се забелешки на Inception извештај;
- Одржана е мисија за Подобрување на инвентарот за воздух во областа на Согорувачки процеси во домаќинства, употреба на растворувачи и вонпатен сообраќај.

ДРЖАВЕН АВТОМАТСКИ МОНИТОРИНГ СИСТЕМ ЗА КВАЛИТЕТ НА АМБИЕНТЕН ВОЗДУХ

Редовно одржување на ДАМСКАВ

Редовно и континуирано одржување на 21 фиксни и мобилната мониторинг станици за квалитет на амбиентен воздух и семплери за PM10 и PM2.5.

Во текот на 2024 година се изврши сервисирање на следните мерни инструменти:

- Мерни инструменти за SO₂ поставени во Битола 1, Кавадарци, Лисиче, Гази Баба, Миладиновци, Мобилна Ѓорче Петров и Кичево;
- Мерни инструменти за O₃ поставени во Битола 2, Кавадарци, Лисиче и Гази Баба;
- Мерни инструменти за CO поставени во Берово, Кичево и Куманово;
- Мерни инструменти за NO-NO₂-NO_x поставени во Струмица и Миладиновци;
- Мерни инструменти за PM10 поставени во Карпош, Центар, Лисиче, Битола 1, Гази Баба, Берово и Гевгелија;
- Мерни инструменти за PM2.5 поставени во Лисиче, Гостивар, Охрид и Гевгелија;
- Мерни инструменти за симултано мерење на PM10/PM2.5 поставени во Куманово.

Калибрациона лабораторија

- Калибрација на анализатори се вршеше со статички калибрационен систем и секундарен динамички калибрационен систем.

Административни документи

Изготвување на оперативна годишна програма за работа на ДАМСКАВ, Стандардни оперативни процедури за работа на ДАМСКАВ, Годишна листа на резервни делови потребни за работа на Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентен воздух и калибрациона лабораторија, Годишна листа на неопходни гасни смеси за калибрација за потребите на ДАМСКАВ и калибрационата лабораторија, Спецификација за годишно осигурување на системот, Годишен план за одржување и сервисирање на државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на воздух, ревизија на пасош за секоја мониторинг станица посебно.

Валидација на податоци

- Валидација, анализа и соодветна обработка на податоците од мониторинг станиците во базата на податоци од AIRVIRO системот
- Подготовка на информации за web порталот за воздух.

ТЕМАТСКИ ОБЛАСТИ И ОБВРСКИ ЗА ИЗВЕСТУВАЊЕ

ВОЗДУХ

Обработка на податоци

- Прибирање обработка и анализа на податоци за квалитет на амбиентниот воздух добиени од Центрите за јавно здравје, од поединечни извори на емисија кои го следат квалитетот на воздухот
- Прибирање, обработка и анализа на податоци за емисии во воздухот, добиени од големите согорувачки извори, металуршките и индустриските инсталации, како и сите останати кои вршат саомониторинг на емисиите (инсталации кои поседуваат А или Б интегрирана еколошка дозвола)
- Прибирање и обработка на податоци за емисии во воздух од административни капацитети
- Обработка на податоците за квалитет и емисии во воздухот во форма за потребите на: Статистички извештаи и потребите на Државниот инспекторат за животна средина
- Анализа и обработка на податоци со цел споредба на горните граници – плафони на поедини загадувачки супстанции за емисиите во воздухот.

Планови за квалитет на воздух

- Поддршка на општините во усвојување на Планови за квалитет на воздух

Конвенцијата за прекуграничен пренос на аерозагадувањето - CLRTAP

- Пресметка на емисии за период 1990-2023 година согласно барања на протоколите
- Учество во работата на Имплементациониот комитет
- Учество во Ревизија на ниво 3 во организација на Центар за емисии и проекции на инвентар- јуни 2024 година

Известување кон ЕЕА и UNECE - воздух

- Финализирање на инвентарот за загадувачки супстанции по сите сектори за 2022 година и рапортирање до ЕЕА и UNECE/CLRTAP
- Ажурирање на инвентарот за загадувачки супстанции за 1990-2023 година за негово испраќање во 2025 година
- Испраќање на Информативен извештај за инвентарот за 1990-2022
- Податоците за квалитет на воздух се испратени до ЕЕА (Европската агенција за животна средина) во септември 2024 година согласно одлуката 2011/850/EU

Известување кон Енергетска Заедница преку ЕЕА

- Доставување извештај до Секретаријатот на Енергетската заедница преку ЕЕА, согласно Национален план за намалување на емисиите (НПНЕ), за вкупните годишни емисии на азотни оксиди (NO_x), сулфур диоксид (SO₂) и прашина од согорувачките инсталации опфатени со планот за 2023 година во согласност со обврските за известување.

ВОДА

Собирање и обработка на податоци на вода како медиум на животната средина

Собирање, обработка и презентирање на податоците од државната мониторинг мрежата за води и тоа за:

- квалитативната состојба на реките од РИМСИС во рамките на УХМР
- квалитативната состојба на Преспанско Езеро од истражувачките дејности на ХБЗ Охрид
- квантитативна состојба на подземни води и природни езера од хидролошката мониторинг мрежа на УХМР
- квалитативна и квантитативна состојба на подземните води од мониторинг мрежата на ЈП Водовод и Канализација Скопје
- статистички податоци за користење на водни ресурси
- квантитативна состојба на вештчките акумулации

Собирање и обработка на податоци за емисии во вода како медиум на животната средина

Собирање, обработка и презентирање на податоците од саомониторингот на идентификуваните А и Б интегрирани еколошки дозволи.

Известувања кон ЕЕА - вода

- Квалитет на води за потребите на WISE – SoE, Water Quality Reporting
- Кванитет на води за потребите на WISE – SoE, Water Quantity Reporting
- Емисии во води за потребите на WISE – SoE, Water emission Reporting.
- Просторни податоци за потребите на WISE – SoE, Spatial Data Reporting

ОТПАД, ЕФИКАСНО КОРИСТЕЊЕ НА РЕСУРСИТЕ, ПОЧВА И ЗЕМЈОДЕЛИЕ

Анализа и обработка на податоци

- Обработка и анализа на податоци и информации за: создаден индустриски опасен отпад, создаден и отстранет комунален и друг вид на неопасен отпад од општините, медицинскиот отпад, отпад од пакување, отпадни батерии и акумулатори, податоци за отпадна електрична и електронска опрема, како и отстранет, преработен и третиран опасен отпад. Обработка и анализа на податоци за работа на депониите, односно отстранување на непосан и опасен отпад. Во делот за земјоделие обработени се податоци за површини со органско земјоделство, во делот шумарство обработени се податоци за шумски пожари.

Активности за обезбедување на синергија и стратешко управување со хемикалии и отпад

- Учество во активности за преглед на правната и институционалната рамка во интегрирано управување на хемикалии и отпад, а во насока на зајакнување на институционалните капацитети за синергија во управување со хемикалиите во сите фази од нивниот животен циклус. Следење на стратешки пристап во управување со хемикалиите во насока на воведување на Минамата конвенцијата за жива во тројна шема за синергија на Базелската, Ротердамската и Стокхолмската конвенција, како и исполнување на обврските кои произлегуваат од Националната програма за усвојување на правото на ЕУ.

Учество во работна група во проектот за Подготовка и ревизија на национални плански документи за управување со отпад

Известување кон и учество во работата на Европската агенција за животна средина ЕЕА – отпад, материјални ресурси и зелена економија и Заедничкиот истражувачки центар (JRC)

- Учество во работилници и информирање во врска со отпадот, ефикасно користење на ресурсите и кружна економија во република Северна Македонија.
- Информирање за почвата во Република Северна Македонија.

Известување кон ЕЕА - биодиверзитет

- Редовно годишно известување за националните заштитени подрачја во Република Северна Македонија - CDDA-база. Рок за известување - 15 март 2024 година.

БУЧАВА

Обработка на податоци

Прибирање обработка и анализа на податоци за бучава во животната средина добиени од Центрите за јавно здравје во Скопје, Битола, Кичево и Куманово, кои вршат проценка на штетното влијание на комуналната бучава врз експонираното население на повеќе мерни места.

Во 2024 година, беа обработени и анализирани податоците добиени во рамки на катастарот на загадувачи од бучава од инсталациите кои имаат добиено А и Б интегрирана еколошка дозвола.

Известување кон ЕЕА - бучава

Следење на промените во процесот на известување за бучава до ЕК.

ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА

- Обезбедување мрежни сервиси (LAN и WAN) за потребите на Министерството за животна средина и просторно планирање
- Network/end-user сервиси на сите локации на Министерството
- Обезбедување e-mail сервис и поддршка за сите вработени во МЖСПП
- Инсталиран нов Kaspersky Administration Centre на виртуелен сервер за обезбедување централизирана заштита од компјутерски вируси со антивирусен пакет Kaspersky Security
- Техничка поддршка за користење на веб апликациите за Електронска седница за подготовка и доставување на информации за Владините седници
- Администрирање и техничка поддршка во имплементацијата на новиот централизиран document management system (ДМС) хостиран во МИОА за потребите на сите државни институции
- Администрирање и техничка поддршка на системот за евидентирање на работното време (Jantar System)
- Администрирање на Web порталот на МЖСПП
- Дневно ажурирање на содржини на порталот
- Администрирање на портал за квалитет на воздухот: <https://air.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портал за управување со отпадот: <https://ewmis.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портали за потребите на сектор Природа: <https://cites.moepp.gov.mk>; <https://natura2000.moepp.gov.mk>; <https://natura2000.gov.mk>; <https://eBIOMKD.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портал за електронско издавање на дозволи за отпад <https://wme.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портал за црвени листи за заштитени подрачја <https://redlist.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портал Македонски информативен систем за животна средина <https://neis.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портал за подземни води <https://groundwater.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портал за просторни податоци <https://gis.moepp.gov.mk>
- Администрирање на портал за потребите на Globe проектот <https://globemacedonia.moepp.gov.mk>

- Администрирање на апликативно ниво на огнен ѕид (firewall) за заштита од мрежни напади и филтрирање на web содржини со дефинирање на кориснички групи
- Подготовка на документи за барања за дигитални сертификати и инсталација на дигиталните сертификати
- Техничка подготовка на Годишен извештај од обработени податоци за квалитетот на животната средина во 2023 г.
- Активности на ИТ одделението како дел од работната група за open data проектот на МИОА, по предлог на Министерот за животна средина и просторно планирање
- Активности на ИТ одделението во проектот за развој на мониторинг на животната средина и информативен систем за животна средина
- Техничка поддршка за спроведување на договор за изработка на нова веб страна на МЖСПП
- Техничка поддршка за спроведување на договор за набавка на нови персонални компјутери и мултифункционални уреди и нивно конфигурирање, инсталација на софтверски апликации, поврзување во мрежа
- Учество во активности на работната група за дигитализација
- Учество во активности на работната група за интероперабилност

ВОСПОСТАВУВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ НА ИНТЕГРИРАН КАТАСТАР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

- Испратени прашалници до индустриски субјекти кои имаат А и Б-интегрирана еколошка дозвола и до оние кои имаат аплицирано за истите. После што следеше собирање и обработка на тие податоци со цел ажурирање на податоците од Катастарот
- Обработка и достава на постоечките податоците за потребите на различни чинители, вклучувајќи го тука и обработка на податоци за потребите на известување до Европската Агенција за животна средина и др.

Протокол за регистри за испуштање и пренесување на загадувачки материи - ПРТР

- Редовно учество на состаноците и активности организирани од страна на Секретаријатот на РИПЗ во УНЕЦЕ. Подготовка на националниот извештај за имплементација на Протоколот за регистри и испуштање и пренос на загадувачи согласно форматот на УНЕЦЕ.
- Учество во комитетот за усогласување на ПРТР

Катастри на загадувачи на воздух

- Изработка на катастар на загадувачи на воздух за подрачјето на Општините: Велес, Тетово, Гостивар и Струга. Реализација на третата фаза од проектот и

финализирање на активностите и задачите од овој проект. Изработка на загадувачи на воздух за подрачјето на Општините: Струмица, Битола, Пробиштип, Крива Паланка, Делчево, Дебар и Свети Николе .

ИЗВЕШТАИ ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

ИЗВЕШТАИ И ИНФОРМИРАЊЕ

- Секојдневно подготвување на информација за квалитет на воздух согласно податоците добиени од ДАМСКАВ, која се доставува до Градскиот центар за известување и тревожење и до Собрание на Град Скопје, подготовка на месечни извештаи од добиените податоци од ДАМСКАВ
- Подготовка на соопштенија при надминат праг на информирање и алармирање и нивно доставување до засегнатите институции
- Подготовка на годишен извештај од обработени податоци за воздух, вода, отпад, бучава, климатски промени и биолошка разновидност, со изработени карти со геоориентирани податоци, за квалитет на животната средина.

ИЗВЕШТАЈ ЗА СОСТОЈБАТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА - СО ИНДИКАТОРСКИ ПРИСТАП

- Ажурирање и дополнување на Индикаторите за животна средина на Република Македонија и публикување на веб страната на министерството на следниот линк: https://www.moepp.gov.mk/?page_id=746.
- Подготовка на индикатор Бруто биланс на азот за Република Северна Македонија за прв пат самостојно според однапред дефинирана методологија на Европската агенција за животна средина од страна на одговорните лица за отпад и земјоделие во одделението за Аналитика и известување.

ИНФОРМАТИВЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ИНВЕНТАР НА ЗАГАДУВАЧКИ СУПСТАНЦИ ВО ВОЗДУХОТ ЗА ПЕРИОД 1990-2023

- Подготвен информативен извештај за националниот инвентар за емисии во воздух кон конвенцијата CLRTAP, кој го опфаќа периодот 1990-2023 година.

БРОШУРИ И ТЕМАТСКИ КАРТИ

- Подготовка на тематски карти за поединечните извештаи.

GLOBE ПРОГРАМА

- Континуирана комуникација со училиштата вклучени во Програмата.
- Пополнување на годишен прашалник на барање на GLOBE интернационал.
- Учество на состаноци на Национални координатори на GLOBE Програмата – online.
- Во рамките на GLOBE Програмата од 13ти до 15ти ноември 2024 година во Љубљана, Словенија се одржа меѓународен GLOBE семинар на која беа поканети Националниот координатор и наставници од училиштата во Република Северна Македонија каде активно се спроведува GLOBE Програмата. На семинарот се одржа обука за тренери за сите протоколи од основен и напреден степен, за сите медиуми (атмосфера, хидрологија, почва и земјина покривка). Учесниците на семинарот добија сертификат за GLOBE тренери и ќе можат да спроведуваат обука на професорите од училиштата во Републиката вклучени во програмата, за основните и напредните протоколи, на националните GLOBE семинари.
- На 22 април 2024, ученици од ОУ Св.Кирил и Методиј од Битола учествуваа на GLOBE конференција која се одржа во Мелник Чешка, по повод Денот на планетата Земја. Благодарност до наставниците ментори Кристина Полизовска и Елизабета Каровска. Ова патување беше овозможено со поддршка од Министерството за животна средина и просторно планирање.
- На 29.03.2024 на покана на Есо – Logic Националната координаторка заедно со двете ГЛОБЕ тренерки од СОУ Орде Чопела ја презентираа работата на GLOBE Програмата преку практични примери во Кочани на панел дискусијата Зошто граѓанска наука во образованието?
- На 21.03.2024 Во организација на UNICEF МК и Министерство за животна средина и ПП се одржа настан за образование за климатски промени. Преку практични примери, GLOBE учениците од СОУ „Орде Чопела Прилеп“, СОУ „Гоце Делчев“ Валандово, ООУ „Димитар Миладинов“ – Скопје, Центар и подрачното училиште ООУ „Гоце Делчев“ од Долни Дисан ги претставија протоколите по педосфера, хидросфера, атмосфера и биосфера.
- Организирање на годишна три дневна обука, основна и напредна обука (20.-22.05.2024.) за GLOBE протоколите за професори во организација на Министерството за животна средина и просторно планирање.
- По пат на јавна набавка, преку Министерството за животна средина и просторно планирање и Амбасадата на САД, беше набавена опрема, хемикалии и инструменти потребни за спроведување на GLOBE протоколите.
- Ревизија на македонската верзија од GLOBE прирачникот

ОСТАНАТИ АКТИВНОСТИ

ИНФОРМАЦИИ ЗА ВЛАДА

- Информација за работата на Државниот автоматски миниторинг систем за квалитет на воздух
- Информација за реализација на проектот „Развивање на мониторинг и информативен систем за животна средина“
- Информација за престанок и за давање на трајно користење на движни ствари - хемикалии и инструменти за вклучените училишта во програмата ГЛОБЕ.

НПАА

- Ревизија на НПАА во областа на квалитет на воздух и хоризонтала.

ЗАКОНИ И ПОДЗАКОНСКИ АКТИ

- Преглед и подготовка на забелешки за Закон за климатска акција.

ПОТКОМИТЕТ ЗА ТРАНСПОРТ, ЖИВОТНА СРЕДИНА, ЕНЕРГЕТИКА И РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

- Подготовка на материјал за спроведени активности во областа животна средина за претходната година
- Подготовка на материјал за спроведени активности во областа квалитетот на воздухот за претходната година, учество на состаноци и финализирање на заедничките заклучоци.

ОТВОРЕНО ВЛАДИНО ПАРТНЕРСТВО

- Учество на координативни состаноци за подготовка на Националниот акциски план за партнерство за отворена власт за период 2024-2026 и давање на забелешки по доставените предлог заложби

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА НАПРЕДОК НА ЕВРОПСКАТА КОМИСИЈА

- Континуирано ажурирање на извештајот за придонес на Република Северна Македонија кон годишен извештај за напредок на Европска Комисија.

ТЕХНИЧКИ КОМИТЕТИ - ИНСТИТУТ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈА (ТК18 (Акредитација, оценка на сообразност и метрологија))

Воведување на европските стандарди и ИСО методите, со метод на индосирање (превод и технички корекции на насловите на стандардите) при што се додава ознаката МК наместо ЕН. Техничките комитети ги преведуваат и усогласуваат насловите на стандардите, подготвуваат програма на работа и листа на приоритизација на усвојување на стандарди за соодветните области.

ТЕХНИЧКИ КОМИТЕТИ - ИНСТИТУТ ЗА АКРЕДИТАЦИЈА (Технички комитет за лаборатории за тестирање)

Изработка и усогласување на Правилник за начин на обезбедување на метролошка следливост во согласност со ILAC документ за метролошка следливост.

КОНВЕНЦИЈА ЗА КЛИМАТСКИ ПРОМЕНИ UNFCCC

- Учество на обуки и состаноци и размена на податоци за подготовка на инвентари.

УЧЕСТВО ВО ЕВАЛУАЦИЈА НА ПРОЕКТИ

- Учество во евалуација за целосна тендерска постапка за Проект: „Поддршка за имплементација на директивите за квалитет на воздух и хоризонтална легислатива“, од ИПА 2 Програмата

УЧЕСТВО ВО СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОСТАПКИ ЗА ЈАВНИ НАБАВКИ ВО МИНИСТЕРСТВО

- Учество во евалуација на тендерски постапки за јавни набавки за потребите на Министерството за животна средина и просторно планирање.

МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА СО ЕВРОПСКА АГЕНЦИЈА ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ДРУГИ МЕЃУНАРОДНИ ИНСТИТУЦИИ

ЕВРОПСКА АГЕНЦИЈА ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА - ЕЕА

ЕЕА има за цел да биде препознаена како водечката институција во светот која ќе овозможува навремени, релевантни и достапни информации, знаење и проценки за животната средина во Европа. На овој начин, институциите на Европската заедница, носителите на одлуки, но и пошироката јавност, имаат можност да идентификуваат, подготват и имплементираат ефективни политики и мерки за заштита на животната средина и преку мониторинг, евалуација и соодветни проценки за следење на резултатите.

Соработката на МИЦЖС со ЕЕА, се одвива континуирано во рамки на EIONET мрежата на експерти и согласно стратешките документи на ЕЕА, а во моментот насочени кон имплементација на Европските акциони програми за животна средина, актуелниот Зелен Договор (Green Deal) и последователната Зелената агенда за Западен Балкан (Green Agenda for West Balkan), Стратегијата за одржлив развој на ЕУ, како и Заедничкиот информативен систем за животна средина во Европа. Националните тематски експерти од Република Северна Македонија, координирани од МИЦЖС, учествуваат во редовните EIONET состаноци и обуки, со што се овозможува континуирано зајакнување на националните капацитети за исполнување на обврските за известување кои ги има Република Северна Македонија кон ЕЕА, Европската Комисија и други релевантни институции.

Тековните IPA проектни активности имаат и за цел да овозможат техничка подготвеност на земјите од Западен Балкан за полноправно членство во Европската агенција за животна средина – ЕЕА, поефикасно спроведување на активностите за имплементација на Зелената агенда за Западен Балкан, и долгорочните цели на Стратегијата на ЕЕА 2021-2030.

Успешната соработката и размената на искуства со земјите од Западен Балкан се одвиват билатерално и во рамки на ИПА проектот за учество на земјите од Западен Балкан во редовните активности на ЕЕА. Покрај активностите за јакнење на националните капацитети, на овој начин се овозможува и унапредување на соработката помеѓу земјите аспиранти за членство во ЕУ, размена на искуствата во однос на националните мониторинг системи, потребите за изготвување на извештаи за состојбата на животната средина и други тематски активности поврзани со законодавството на ЕУ.

МЖСПП продолжи со редовно вршење на собирање, обработување и известување на податоци и информации добиени преку мониторинг - мрежата за медиумите во животната средина и областите - воздух, води, бучава, почва и отпад. Редовно се известува за состојбата со животната средина до Европската агенција за животна средина (ЕЕА).

Исто така, мора да се напомене и дека Република Северна Македонија, од 2018 година постигнува највисок успех од 100% при доставувањето на податоци и информации до ЕЕА, во таканаречениот основен проток на податоци (Core Data Flows) а овие резултати се достапни за јавноста на официјалната страна на ЕЕА. Овој континуиран успех се заснова на посветеноста на вработените во МИЦЖС и ефикасноста при соработката со ЕЕА. Овие резултати за изминатите години се јавно достапни на следниот линк <https://www.eea.europa.eu/publications/eionet-core-data-flows-2023>.

АКТИВНОСТИ ВО РАБОТНИТЕ ГРУПИ НА UNECE

Соработката со UNECE произлегува од членството кон следните конвенции: Конвенција за прекуграничен пренос на аерозагадување, Конвенција за борба против опустинување, Архуска конвенција, Протоколот за Регистри на испуштање и пренос на загадувачи кон Архуската Конвенција и обврските за нивно спроведување кои се во надлежност на МИЦЖС.

МИЦЖС има напредок во доставување на податоци за преглед на состојбата во земјата и податоци за индикатори на барање на UNECE за сите медиуми и области на животната средина. Исто така, активно сме вклучени во потесното работно тело за воспоставување и спроведување на заеднички информациски систем за животна средина во Пан-европскиот регион. Во Заедничкиот информативен систем за

животна средина, за поддршка на редовниот процес на проценка на животната средина во земјите.

СОРАБОТКА СО ДЕЛЕГАЦИЈА НА ЕУ

Соработка со делегација на ЕУ е континуирана и произлегува од тековните и планираните проекти финансирани од ЕУ и мисиите во рамките на TAEIX програмата.

СОРАБОТКА СО ЛОКАЛНА ВЛАСТ

Соработката со ЕЛС произлегува во одговор на барања на податоци за емисии и квалитет на воздух потребни за дефинирање на мерки за заштита на воздухот. Воедно стручните лица од МИЦЖС даваат поддршка во подготовка на локалните плански документи и учество на јавни трибини организирани во општините со цел подигање на јавната свест за загадувањето на воздухот. Исто така се дава помош во насока на идентификација на извори на загадување на воздух и утврдување на количината на испуштените загадувачки супстанции преку изработка на Катастар на загадувачи на воздух. Поддршка за изработка и усвојување на плански документи за воздух и учество на обуки за споредување на законските обврски на општините во однос на Законот за квалитет на воздух.

ОДГОВАРАЊЕ НА БАРАЊА ВРЗ ОСНОВА НА АРХУСКА КОНВЕНЦИЈА

Анализа и подготовка на извештаи за да се одговори на барањата на јавноста.

Раководител на сектор
Катерина Николовска

K. Nikolovska